

# Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino aktualijos

Dr. Gitana Notrimaitė-Muzikevičienė

Nacionalinio egzaminų centro

Egzaminų skyriaus metodininkė



# ĮSKAITA



NACIONALINIS  
EGZAMINŲ  
CENTRAS

- Temos viešojo kalbėjimo įskaitai sudaromos iš Bendrosios programos bendrojo ir išplėstinio kurso ugdymo turinio.
- Vadovaudamiesi Bendraja programa mokiniai su mokytoju sudaro savo temas. Mokiniai su mokytoju gali suformuluoti savo temas remdamiesi Nacionalinio egzaminų centro pateiktais temų pavyzdžiais. Mokinys, konsultuodamasis su mokytoju, remdamasis įvairiais šaltiniais rengia temos medžiagą ir kalbos planą. Ne vėliau kaip prieš savaitę iki įskaitos mokinys pristato mokytojui savo kalbos planą ir parengtą temos medžiagą.“
- Įskaitos temų pavyzdžiai iki sausio 15 d. mokykloms pateikiami duomenų perdavimo sistema KELTAS.
- Kalbėjimo metu mokinys gali naudotis planu, grožinės ir negrožinės literatūros kūriniais, parengta temos medžiaga, kurią prieš įskaitą pristatė mokytojui. Mokinio kalbos planas pridedamas prie įskaitos vertinimo protokolo.
- Įskaitos metu mokinys turėtų kalbėti apie 10 min. ( $10 \pm 2$  min.) ir atsakyti į klausimus, jeigu yra klausiamas. Citavimas turi būti tikslingas ir neužimti daugiau nei  $1/3$  kalbėjimo laiko.
- Mokinio viešąjį kalbėjimą pagal nustatytus kriterijus (1 priedas) vertina mažiausiai du lietuvių kalbos mokytojai, vienas iš jų gali būti mokinį mokantis mokytojas.

# APRAŠAS

- 6. Įskaita vykdoma einamųjų metų įskaitos, brandos egzaminų ir pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo tvarkaraščiuose (toliau – tvarkaraščiuose) nurodytu laikotarpiu mokyklos vadovo nustatytu laiku.
- 7. Mokinys ar buvęs mokinys įskaitą laiko mokykloje, kurioje mokosi ar mokėsi. Ji mokyklos vadovo nustatytu laiku gali būti vykdoma:
  - 7.1. konkrečiomis dienomis – tradiciniu būdu;
  - 7.2. konferencijoje, per lietuvių kalbos ar kitas pamokas;
  - 7.3. nuotoliniu būdu.
- 8. Buvęs mokinys prašymą laikyti įskaitą pateikia iki einamųjų metų kovo 1 dienos mokyklos, kurioje jam buvo išduotas mokymosi pasiekimų pažymėjimas, vadovui; reorganizuotos ar likviduotos mokyklos buvęs mokinys – mokyklos, turinčios teisę jam išduoti brandos atestatą, vadovui; buvęs mokinys, mokymosi pasiekimų pažymėjimą gavęs laisvės atėmimo vietoje veikiančioje mokykloje, prašymą teikia savivaldybės administracijos direktoriaus ar jo įgalioto asmens paskirtos mokyklos vadovui.
- 9. Mokykla Mokinių registre iki einamųjų metų kovo 1 dienos sudaro vardinius įskaitą laikančių mokinių ir buvusių mokinių sąrašus.

10. Vadovaudamiesi Lietuvių kalbos ir literatūros vidurinio ugdymo bendrąja programa, mokiniai ir buvę mokiniai su mokytojais sudaro savo temas. Mokiniai su mokytojais gali suformuluoti savo temas, remdamiesi Nacionalinio egzaminų centro pateiktais temų pavyzdžiais.

11. Nacionalinis egzaminų centras įskaitos temų pavyzdžius mokykloms pateikia iki sausio 15 dienos duomenų perdavimo sistema KELTSAS.

12. Iki kovo 15 dienos visos įskaitos temos, patvirtintos mokyklų vadovų, siunčiamos į Nacionalinį egzaminų centrą. Patvirtintos temos nekeičiamos.

15. Mokinys, sudaręs temą ir kartu su mokytoju numatęs, kaip ją plėtos, renka medžiagą, ją dokumentuoja.

16. Likus ne mažiau kaip savaitei iki įskaitos mokinys ar buvęs mokinys mokytojui pristato planą ir parengtą temos medžiagą.

21. Rengimosi ir vykdymo eiga įskaitą vykdant konkrečiomis dienomis – tradiciniu būdu:

21.1. mokyklos vadovo įsakymu paskirtas asmuo (-ys) dieną prieš įskaitą parengia ir ne vėliau kaip prieš valandą patikrina patalpą ir priemones (multimediją), kuriomis naudosis mokiniai ir buvę mokiniai;

21.2. iki įskaitos pradžios mokiniai ir buvę mokiniai atsakinėjimo patalpoje pasirengia reikiamas priemones;

21.3. likus ne mažiau kaip 20 minučių iki jos vykdymo pradžios, vykdytojas, egzaminuojantys ir vertinantys mokytojai pasiruošia darbui;

21.4. nustatytu laiku vykdytojas kviečia pirmąjį pagal sąrašą mokinį ar buvusį mokinį į atsakinėjimo patalpą. Mokinys ar buvęs mokinys kalba apie 10 min. ir, jei yra klausiamas, atsako į klausimus. Mokiniai ir buvę mokiniai kviečiami kalbėti kas 15 min.

22. Kai įskaita vykdoma konferencijoje, per lietuvių kalbos ar kitas pamokas (savo ar kitoje mokykloje), mokinys ar buvęs mokinys apie 10 min. kalba ir, jei yra klausiamas, atsako į klausimus.

29. Vertinimo grupę sudaro mažiausiai du lietuvių kalbos specialistai: egzaminuojantis ir vertinantis mokytojai. Egzaminuojantis mokytojas gali atlikti ir vertinančio mokytojo funkciją.

30. Vertinimo grupių skaičius priklauso nuo įskaitą tą dieną laikančiųjų ir atskirų patalpų skaičiaus. Vienai vertinimo grupei ir atsakinėjimo patalpai skiriama ne daugiau kaip 20 mokinių, kai įskaita vykdoma mokyklos vadovo nustatytomis konkrečiomis dienomis – tradiciniu būdu. Vertinimo grupių skaičių nustato mokyklos vadovas.

32. Komisijos pirmininkas viešojo kalbėjimo pabaigoje:

32.1. kai įskaita vykdoma konkrečiu mokyklos vadovo nustatytu laiku – tradiciniu būdu, surenka iš vertinančių mokytojų vertinimo lapus, į įskaitos vykdymo ir vertinimo protokolą įrašo vertinančių mokytojų skirtų taškų vidurkio ir mokusio mokytojo taškų, skirtų už pasirengimą kalbai, sumą;

32.2. įskaitai vykstant konferencijoje ar per pamoką, iš vertinančių mokytojų įskaitos pabaigoje gautų vertinimo lapų į įskaitos vykdymo ir vertinimo protokolą įrašo vertinančių mokytojų skirtų taškų vidurkio ir mokusio mokytojo taškų, skirtų už pasirengimą kalbai, sumą.

37. Įskaitos rezultatai paskelbiami ne vėliau kaip einamųjų metų balandžio 30 dieną.
38. Prašymai dėl įskaitos įvertinimo pakeitimo nenagrinėjami.
39. Mokiniai ir buvę mokiniai, nelaikę įskaitos dėl pateisinamos priežasties, arba neišlaikiusieji gali ją laikyti dar kartą. Kitą įskaitos laiką skiria mokyklos vadovas, bet ne vėliau iki tvarkaraščiuose nurodyto įskaitos vykdymo laikotarpio pabaigos.
41. Jei vykdytojas, vertinimo komisijos pirmininkas, vertintojas ar priežiūrą vykdomas asmuo nustato, kad vykdytojas ar vertinimo komisijos narys pažeidė įskaitos vykdymo ar vertinimo instrukcijas, teikė neleistiną pagalbą mokiniams ar buvusiems mokiniams, surašomas aktas apie padarytus pažeidimus. Aktą pasirašo pažeidimą nustatęs asmuo ir kiti komisijos nariai. Apie pažeidimą informuojamas pažeidėjo darbdavys, savivaldybės administracijos direktorius arba jo įgaliotas asmuo ir Nacionalinis egzaminų centras. Asmuo, padaręs pažeidimą, atsako teisės aktu nustatyta tvarka. Darbdavys apie asmeniui taikytą drausminę atsakomybę ne vėliau kaip iki einamųjų metų gegužės 31 dienos informuoja švietimo ir mokslo ministrą ir Nacionalinio egzaminų centro direktorių.
42. Paaiškėjus, kad mokinyš ar buvęs mokinyš per įskaitą atsakinėja ne su mokytoju sudaryta, arba ne savo parengta tema, to asmens kalbėjimas nutraukiamas, surašomas aktas. Aktą pasirašo pažeidimą nustatęs asmuo ir kiti komisijos nariai. Tokiu atveju kalbėjimas nevertinamas, nustatoma kita įskaitos vykdymo data, bet ne vėliau kaip iki tvarkaraščiuose nurodyto įskaitos vykdymo laikotarpio pabaigos.



# VERTINIMO KRITERIJAI



NACIONALINIS  
EGZAMINŲ  
CENTRAS

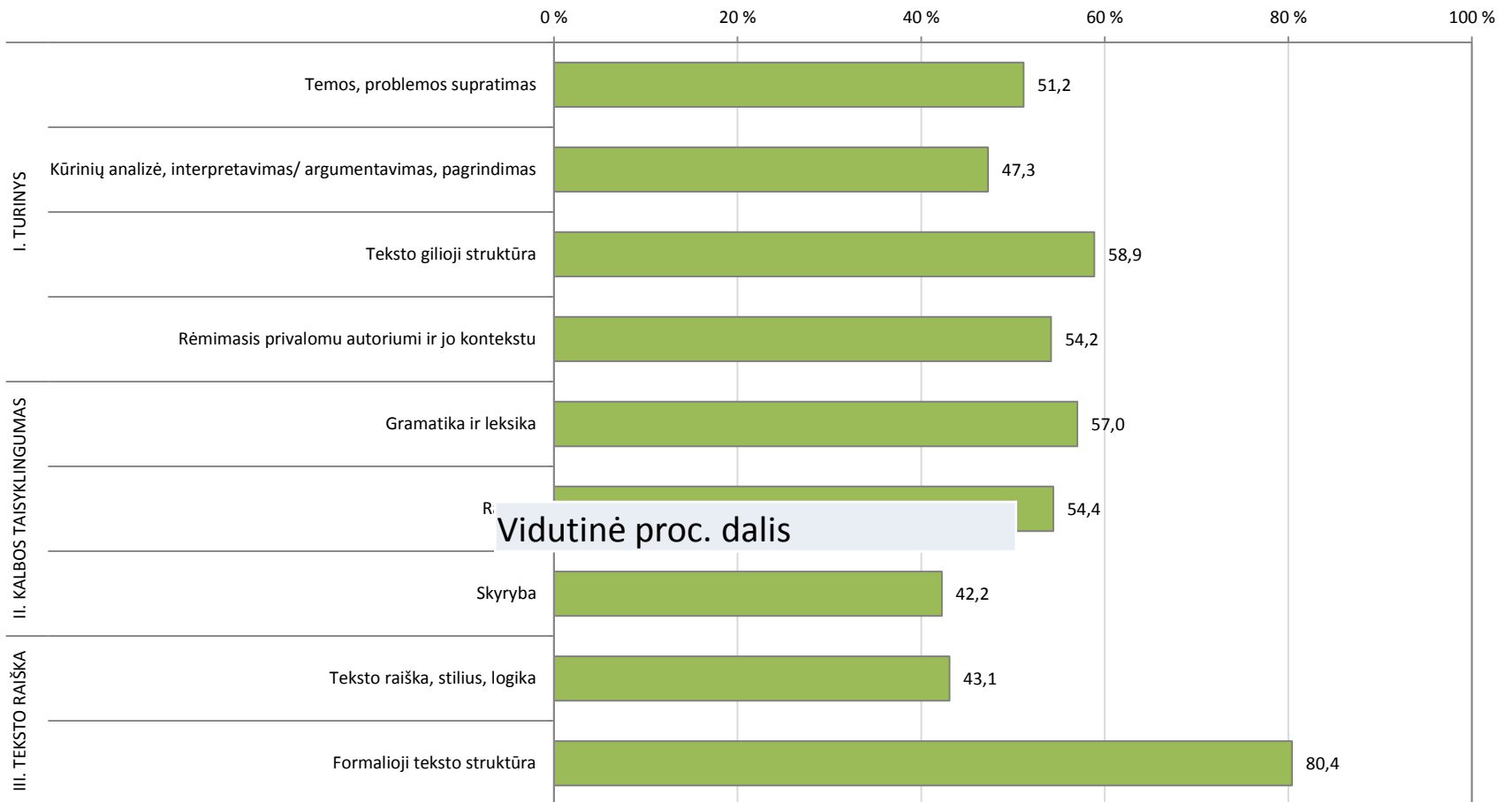
T	Struktūra
4	Pasirinkta ypač tinkama struktūra turiniui perteikti: tema plėtojama kryptingai; pagrindinė mintis aiškiai suformuluota, idėjos perteikiamos kūrybiškai, originaliai komponuojant tekstą <sup>13</sup> .
3	Pasirinkta tinkama struktūra turiniui perteikti: tema plėtojama kryptingai; pagrindinė mintis aiškiai suformuluota, įžanga motyvuota; baigiamosios išvados pagrįstos.
2	Struktūra ne visai tinkama turiniui perteikti: tema iš esmės plėtojama kryptingai; pagrindinė mintis aiški; įžanga turi trūkumų / baigiamosios išvados iš dalies pagrįstos.
1	Struktūra mažai tinkama turiniui perteikti: temos plėtotei trūksta kryptingumo; pagrindinė mintis aiški, įžanga ir išvados turi trūkumų / įžanga / baigiamosios išvados netinkamos.
0	Struktūra netinkama turiniui perteikti: pagrindinė mintis neaiški; įžanga ir išvados netinkamos.

**13. Kūrybiškas idėjų perteikimas ir originalus teksto komponavimas** – tai išskirtiniai gebėjimai, kurie vertinant samprotavimo ir literatūrinius rašinius gali būti atpažįstami iš kūrybiškų minties plėtotei, samprotavimui tinkamų: epigrafulių parinkimo, nestandartinių įžangų (citatų, pavyzdžių pateikimas ir komentavimas ir pan.), teksto komponavimo pagal idėjų perteikimą logiką (lyginimas, analogija, akumuliacija ir pan.), retoriškai pagrįsto teksto skaidymo poskyriais su pavadinimais, teksto skirstymo pastraipomis, kuriančiomis, stiprinančiomis įtaigą, nestandartinių išvadų (pabaiga su digresija, asociatyvus citavimas ir pan.), t.y. teksto komponavimo pasitelkiant tinkamas retorikos išgales.

# KAS LEMIA KAITĄ?

Dažniai		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Taškų vidurkis
I. TURINYS	VERTINIMO KRITERIJAI											
	Temos, problemos supratimas	1,0	5,8	14,3	30,1	22,6	15,9	8,5	1,7			3,6
	Kūrinių analizė, interpretavimas/argumentavimas, pagrindimas	1,9	8,3	18,4	29,1	22,0	12,3	6,7	1,3			3,3
	Teksto gilioji struktūra	4,2	33,2	44,2	18,3							1,8
II. KALBOS TAISYKLINGUMAS	Rėmimasis privalomu autoriumi ir jo kontekstu	6,1	39,5	40,1	14,3							1,6
	Gramatika ir leksika	8,9	26,1	18,6	20,8	25,6						2,3
	Rašyba	15,5	7,3	7,5	11,6	16,5	11,1	11,7	18,9			3,8
	Skyryba	19,6	16,0	11,6	13,0	13,2	7,3	7,2	12,2			3,0
III. TEKSTO RAIŠKA	Teksto raiška, stilius, logika	3,9	11,2	15,6	14,7	15,9	15,2	11,8	4,9	3,8	3,0	3,9
	Formalioji teksto struktūra	1,7	7,1	39,4	51,7							2,4

# VIDUT. PROC.DALIS



## VU prof. I. Smetonienės ir LEU prof. D. Vaitiekūno VBE kandidatų darbų analizė (ištrauka)

- Būtina arba išplėsti vertinimo kriterijų aprašus, arba atsisakyti tokių perdėm formalių dalykų, kurie aprašyti dalyse „Teksto gilioji struktūra“ ir „Formalioji teksto raiška“, nes jie nederą su retorikos teorija. Tikslingiausia būtų sujungti du su teksto struktūra susijusius kriterijus „Teksto gilioji struktūra“ ir „Formalioji teksto struktūra“ taip labiau susiejant turinio ir formos aspektus. Mokant komponuoti rašinius ugdymo procese svarbu atkreipti didesnę dėmesį į logišką ir turiningą dėstymą ir sąryšius visame tekste išryškinant argumentuotą dėstymo kryptingumą ir progresiją, savarankišką savo minčių formulavimą, skatinti ne atkartoti išmokus dalykus (ypač tam tikrų klišių, vadovėlinių štamų), o savarankiškai interpretuoti, gebėti pastebėti ir paskatinti originalumą, kūrybiškumą, ugdyti gebėjimą savarankiškai formuluoti problemą ir išvadas, skatinti kuo didesnę apsiskaitymą ir platesnę kultūrinę akiratį kaip būtinybę siekiant aukščiausio įvertinimo. Teksto komponavimo būdų įvaldymas yra svarbus, bet ne vienintelis struktūrinis dalykas siekiant aukščiausio įvertinimo.

- Atsisakyti imperatyvaus reikalavimo kiekvieną pastraipą pabaigti užsklanda arba daliniu apibendrinimu ir išryškinti platesnį dėstymo kontekstą, sąsajas tarp pastraipų logiškai vystant temą, sprendžiant suformuluotą problemą: dar labiau akcentuoti bendresnį teksto rišlumą, o ne tik pastraipos arba sakinio lygmens.
- Pasiiekti privalomo klaidų žymėjimo tais atvejais, kai rašomas mažesnis balas už struktūrinius aspektus.
- Labiau diferencijuoti rašinius, vertus aukštų balų išryškinant aukščiausių balų vertę (net jei dėl to „šimtukų“ galėtų būti ir mažiau). Vertinimo normose siūlytina įvesti daugiau su turiniu susijusių kriterijų (arba plėsti esamus, stiprinti jų įtaką skaičiuojant bendrą balą): siekti įvertinti platesnį apsiskaitymą ir gebėjimą pasitelkti platesnes literatūrinės kultūros žinias (ne tik pamokose, bet ir savarankiškai įgytas), gebėjimą rašinyje efektyviai susieti ir palyginti skirtingus tekstus, svarstant iškeltą problemą, pagrįstai originalios kūrinio interpretacijos ir originalaus rašinio ypatybes, labiau akcentuoti estetinę pagavą ir literatūros istorijos bei teorijos žinias.
- Vertintojai privalo į kiekvieną rašinį žiūrėti kaip į autorinį kūrinį, o ne vertinti juos pagal savo mokymą ar nusistatytas teksto rašymo taisykles. Darbuose negali būti nemotyvuotų kompozicijos nuvertinimų, jeigu tai atitinka rašinio esmę ir tikslą

# VERTINIMAS

Egzaminas – birželio 6 d.;

Vertinimo pradžia – birželio 13 d.;

Pagrindinio vertinimo trukmė – 2 sav.;

Mažesnis atrinktų vertintojų skaičius;

Seminaras pusdienį pirmą vertinimo dieną.



# PASIRUOŠIMAS

- šiuo metu pradeda veikti **visiems lietuvių kalbos ir literatūros mokytojams** atvira virtuali vertinimo aplinka su pernai metų užduotimis (komentarai ir pastabos bus pateikiamos, kai tik užduotis bus atlikta);
- lapkričio viduryje skelbiama vertintojų registracija;
- lapkričio 25 d. 1 val. trukmės reportažas per Mokytojo TV;
- gruodžio – sausio viduryje **galimi vertintojai** bus kviečiami atlikti užduotis (viso rašinio vertinimas, gramatikos vertinimo pratybos).